

Georg Kühlewind Alapítvány

Negyvenkettedik hírlevél

Alapítványunk 42. hírlevelében befejezzük Rudolf Steiner szövegeinek közlését, melyet Székely György *Az antropozófiával való foglalkozás* című könyvének *Függelékében* tett közzé. Ez a válogatás harmadik, befejező része, a XI. szövegegységtől a XX.-ig. A XX. egység két szövegét *Zsellér Gyula* fordította – ezt lábjegyzeti utalás jelzi –, minden mást ezúttal is *Böszörményi László*.

Fenyő Ervin

XI.

A kezdeti lépésekről

Der übersinnliche Mensch, anthroposphisch erfaßt (GA 231; 16.11.1923)

[*Az érzékfölötti ember az antropozófia felfogásában*]

„Ezt azért írom le, hogy [...] felhívjam a figyelmet arra, hogy az itt bemutatott szellemtudomány gyümölcsei nem csak attól függenek, hogy az ember maga hozta-e létre őket. Ha valamilyen területen létrehoztunk valamit, akkor megismerjük magát a létrehozást. És ehhez mindenki eljuthat, aki csak valamennyire is szem előtt tartja azokat a lelki, meditációs és koncentrációs gyakorlatokat stb., amelyeket például a *Wie erlangt men Erkenntnisse der höheren Welten? [Hogyan juthatunk a magasabb világok megismerésére?]* c. könyvemben ismerttettem. Aki e belső lelki tevékenységben csak néhány lépést is megtesz az élethez vezető úton, annak megnyílik a szíve arra, amit az arra hivatott szellemi kutatótól befogadhat. És az így befogadott szellemi adomány mélyen összekapcsolódhat az ember személyiségével, mert személyesen szólítja meg az embert. Ekkor az ember személyes mivoltában annak az életnek a forrásához jut, amelyből az örökkévaló származik.”

Erdenwissen und Himmelerkenntnis (GA 221, 3.2.1923.)

[*Földi tudás és égi megismerés*]

„Ha valaki úgy akar antropozófos lenni, hogy nemcsak befogadja és passzívan elfogadja az antropozófiái gondolatokat, hanem erős akarattal áthatja az antropozófia tiszta gondolatait azzal, *ami* az embert minden éjszaka az álomtalan alvásban, akkor eljutott az első szintjére annak, amit ma joggal nevezhetünk „tisztánlátásnak”, akkor tisztánlátón él az antropozófia gondolataiban... Ha akarják azt, ami egy igazi antropozófiái könyvben áll, akkor ez az akarat legalábbis a gondolkodás szintjén tisztánlátóvá teszi Önöket...”

El kell jutnunk oda, hogy az antropozófiái igazságokat ne csak intellektuálisan érintsük, hanem járják át egész emberi mivoltunkat. Akkor az antropozófiái kijelentések nem olyan terméketlen formákban lépnek majd fel, mint pl.:

»szellemtudományi oldalról biztosítottak bennünket, hogy...«, hanem saját élményeink alapján jelenthetjük ki az antropozófiai igazságokat, legalább abban, ami az emberhez a legközelebb áll, pl. az orvoslás [...] a külső tudomány, vagy a külső szociális élet területén. Ha a magasabb hierarchiák területei nem is válnak hozzáférhetővé ezen az első szinten, de a közvetlen környezetünkben működő szellem megnyilatkozhat ezen a módon a jelenkor emberének lelkében. És a legtágasabb értelemben vett akarattól függ, hogy megjelennek-e olyan emberek Antropozófiai Társaságunkban, akik tanúskodni tudnak, érvényesen tanúskodni tudnak az antropozófia belső igazságáról, mert közvetlenül tapasztalják, mint az igazság élő forrását.»

XII.

A stúdiumról, mint a tiszta gondolkodáshoz vezető útról

Das christliche Mysterium (GA 97; 30.11.1906)

[*A keresztény misztérium*]

„A stúdium megköveteli, hogy a tanulónak legyen türelme bizonyos, a világról alkotott fogalmak megalkotására... Szükséges, hogy bizonyos értelemben megeddzzük a gondolkodást, ráneveljük arra, hogy a gondolkodás tiszta elemében éljen és működjön. Az olyan könyvek, mint a *Die Philosophie der Freiheit* [*A szabadság filozófiája*] és a *Wahrheit und Wissenschaft* [*Igazság és tudomány*] azok számára íródtak, akik el akarják nyerni a rózsakeresztes beavatást és edzeni akarják a gondolkodásukat. A cél az, hogy leküzdjük azokat az – egyesek számára végtelen – nehézségeket, amelyeket az a feladat támaszt, hogy kövessük a gondolatot, és megismerésben kövessük, amint egy gondolat a másikból szükségszerűen kibomlik.»

Mint fent (16.2.1907)

„Az a stúdium, amely ma hozzáférhetővé vált az emberek számára, amely kivezet az érzékekhez kötött világból, nem más, mint a gondolkodás iskolázása. Az így nyert gondolatoknak azután semmi közük azokhoz, amelyek az érzeti világban körülvesznek.»

Die Erkenntnis des Übersinnlichen in unserer Zeit (GA 55; 14.3.1907)

[*Az érzékfeletti megismerése korunkban*]

„De itt [a stúdiumban] olyan gondolkodásról van szó, amely mentessé vált az érzékelésektől... Ezt a gondolkodást nevezzük a szellemtudományban és a rózsakeresztes hagyományban is, önmagát létrehozó gondolkodásnak.»

Vor dem Tore der Theosophie (GA 56; 4.9.1906)

[*A teozófia kapujában*]

„A stúdiumban nem annyira a mi, hanem a hogyan a lényeges. A nagy igazságok, pl. a bolygók törvényeinek követésében nagyívű gondolati utakat járunk be, és ez a dolog lényege.”

Die Teosophie des Rosenkreuzers (GA 99; 6.6.1907)

[*Rózsakeresztes teozófia*]

„A rózsakeresztes értelemben vett stúdium az olyan gondolati tartalmakban való elmélyedés képességét jelenti, amelyek nem a fizikai valóságból, hanem a magasabb világokból származnak. Ezt a képességet nevezik a tiszta gondolatokban való életnek...”

Sokan „szeretnének inkább szép érzéseket elsajátítani és nem akarnak komolyan stúdiumot folytatni. De ha mégoly sok szép érzést sajátít is el a lelkünk, ez önmagában nem elég ahhoz, hogy a magasabb világokba jussunk. A rózsakeresztes teozófia célja nem az, hogy felkavarja érzéseinket, hanem az, hogy a szellemi világok hatalmas tényeiben magukat az érzéseket szólaltassa meg. A rózsakeresztes valamilyen módon szemérmetlennek érezné, ha érzelmekkel rohanná le az embereket. Inkább bevezeti őket az emberiség fejlődésének folyamatába, azzal az előfeltételezéssel, hogy az érzések azután maguktól megszületnek. Megláttatja az emberekkel a világ-térben vándorló bolygót, és ha a lélek átéli ezeket a tényeket, akkor ezek hatalmasan megragadják érzéseiben. Az csak mellébeszélés, ha azt mondják, hogy közvetlenül az érzések felé kell fordulni. Ez csak kényelmesség.”

Die Erkenntnis der Seele und des Geistes (GA 56; 28.11.1907)

[*A lélek és a szellem megismerése*]

„Addig senki ne foglalkozzék az érzés fejlesztésével, amíg nem érte el az érzékektől független gondolkodás valamilyen szintjét.”

XIII.

Az aktív, tisztánlátó gondolkodásról

Vorstufen zum Mysterium von Golgatha (GA 152; 7.3.1914)

[*A golgotai misztérium előzményei*]

„Azzal, hogy az Atlantisz utáni 5. korszakban járunk, hogy gyakoroljuk a szellemtudományt és egyre jobban hozzá kell járulnunk az élő gondolkodás, a szellemi látóvá, szellemivé váló gondolkodás megértéséhez, egyszersmind az Atlantisz utáni 6. korszakot is elő kell készítenünk.”

Antroposophische Leitsätze (GA 26; 30.8.1924)

[*Antropozófiai irányelvek*]

„Mérhetetlenül sok függ attól, hogy az ember ideái ne csak 'gondolkodó' ideák legyenek, hanem 'látó' ideákká váljanak.”

Der Goetheanismus (GA 188; 5.1.1919)

[*A goetheanizmus*]

„A gondolkodásnak kell aktivizálódnia, nem a gondolatnak. A gondolkodás aktivizálódását az váltja ki, hogy a szellemi világ belejátszik a gondolkodásba. És ma, ha valóban elkezdenek aktívan gondolkodni, nem is tudnak másképp, mint hogy hagyják a szellemi világot belejátszani.”

XIV.

A gondolkodás átéléséről

Wom Menschenrätsel; Ausblick (GA 20)

[*Az emberi rejtélyről; Kitekintés*]

„Az ember bevezethet a közönséges tudatos gondolkodásába egy olyan akaratot, amely erősebb a fizikai világ hétköznapi átéléséhez kapcsolódó gondolkodásban működő akarathoz. Így eljuthat a gondolkodástól a *gondolkodás átéléséig*. A közönséges tudatban nem a gondolkodást éljük át, hanem azt, amit a gondolkodás gondolt. Létezik azonban olyan belső lelki munka, amely fokozatosan elvezet oda, hogy ne a gondoltban, hanem magában a gondolkodási tevékenységben éljünk.”

Das Ewige in der Menschenseele (GA 67; 21.2.1918)

[*Az örök az emberi lélekben*]

„Itt arról van szó, hogy a különben pusztán kombináló gondolkodást, amely a ma szinte kizárólagosan elfogadott 'tudomány' alapjául szolgál, belső gondolkodási életre ébresztjük. Akkor a gondolkodás élet a gondolatokban. Akkor nem is lehet többet a gondolkodásról gondolkodni, mert valami egészen mássá alakul. Akkor a gondolkodásról való gondolkodás a gondolkodás szellemi meglátásává alakul...”

XV.

A szavak nélküli gondolkodásról

Die Mysterienstätte des Mittelalters (GA 233a; 13.1.1924)

[*Középkori misztériumi helyek*]

„És Mihálynál úgy van, hogy szigorúan elutasít minden olyasmit, ami például az emberi nyelvekben is elvált. Amíg az ember megismeréseit csak becsomagolja a nyelvbe, nem emeli a gondolat szintjére, addig nem jut Mihály közelébe... És így

látjuk ma a felfelé rohamozó ahrimáni szellemek harcát, akik felfelé szeretnék vinni az örökölt nemzetiségi impulzusok következményeit, amit Mihály szigorúan elutasít, visszautasít...

Ma valóban a leghevesebb szellemi harc dül ebben az irányban, mert ma az emberiség legnagyobb részére az a jellemző, hogy nem gondolatokban, hanem szavakban gondolkodik. Mihályhoz csak akkor érünk föl, ha a szavakon túl igazi belső szellemi élményekhez jutunk, ha nem ragadunk le a szavakon, hanem igazi belső szellemi élményekhez jutunk. Ténylegesen ez a modern beavatás titka, hogy a szavakon túl a szellemiség átéléséhez jussunk.”

Kunst und Kunsterkenntnis (GA 271; 5.5.1918)

[*Művészet és a művészet megismerése*]

„A szellemi látó azonban a nyelven kívül éli át azt, ami számára a szellemi élmény tartalma. Ez olyan valami, amit nagyon nehéz megérteni, mert a legtöbb ember szavakban gondolkodik, de a szellemi látó szavak nélkül gondolkodik, és utólag kell a szavak nélküliségben átélteket rögzített formájú nyelvbe öntenie. Alkalmazkodnia kell a nyelv formális viszonyaihoz. Ezt azonban nem jelent számára kényszer, mert bepillantást nyer a nyelvteremtés titkába. Úgy tudja magát megértetni, hogy levetkezi a nyelv képszerűségét. Ezért olyan fontos megértenünk, hogy abban, amit a látó mond, fontosabb a hogyan, mint a mit. Amit mond, az függ attól a képzettől, amit akárci kívülről magával hoz. Ha nem akarja, hogy bolondnak nézzék, a szellemi látó kénytelen mondanivalóját közönséges mondatokba és képzettársításokba önteni... Az fogadja be helyesen, aki a kifejezés hogyanjára ügyel, arra, hogy egyes dolgokat röviden, másokat terjedelmesebben, ismét másokat egyáltalán nem mond el. Hogy az egyik mondatot az egyik nézőpontból fogalmazza meg, aztán hozzátesz egy másikat egy másik nézőpontból [...] Ezért fontos a megértéshez, hogy ne annyira a tartalomra ügyeljünk, ami persze, lévén a szellemi világ megnyilatkozása, szintén fontos, hanem inkább hatoljunk át a tartalom keresztül a kifejezési módig. És akkor kiderül, hogy a beszélő csak szavakat és elméleteket kapcsol-e össze, vagy tapasztalatból beszél. A szellemi világról való beszéd a mondottak hogyanjában mutatkozik meg, nem annyira a tartalomban, annak elméleti mivoltában, hanem annak kifejeződési módjában.”

Kunst und Kunsterkenntnis (GA 271; 6.5.1918)

[*Művészet és a művészet megismerése*]

„Ami ott [a szellemi világban] látható, azt nem szavakban látjuk, nem fejeződik ki közvetlenül szavakban. Ezért olyan nehéz a látónak megértetnie magát a külső világgal, mert a legtöbb ember teoretikusan, és tartalmilag szavakban gondolkodik, és el se tudja képzelni a lélek életét a szavakon túl. Ezért, aki a szellemi világot érzékenyen átéli, egyfajta kényszernek érzi, hogy élményeit a már megformált nyelvbe öntse. De azáltal, hogy elhallgattatja a különben a nyelvben élő képességeket – a képzetalkotó- és emlékező-képességet –, életre tudja hívni magában magukat a nyelvteremtő erőket, azokat, amelyek a nyelv keletkezésekor az emberiség fejlődésén munkálkodnak. A látónak abba a lelki alapállásba kell hoznia magát, amelyben a nyelv egykor keletkezett, ki kell fejlesztenie azt a kettős tevékenységet, melyben belsőleg alakítja a szellemiséget, amelyet szemlél, és alámerül a nyelvalkítás

szellemébe, hogy e kettőt összekapcsolhassa. Ezért fontos belátni, hogy a látó szavait másképp kell érteni, mint általában a szavakat. A látónak a nyelvhez kell folyamodnia, hogy kifejezhesse magát, de úgy, hogy ismét életre hívja a nyelv teremtő erejét, azáltal, hogy egyes dolgokat erősebben, másokat kevésbé hangsúlyoz [...].

Az a lényeg, hogy először alakít, az a lényeg, hogy hogyan mondja a dolgokat, különösen a szellemi világról, és nem csak az, amit mond. Azért értik meg olyan nehezen a látót, mert ezt nem veszik figyelembe, és mert az emberek a szavak hallatán arra emlékeznek, amit ezek különben jelentenek.”

XVI.

A kétféle útról

GK: A *Hogyan juthatunk a magasabb világok megismerésére?* c. könyv utószava jelentős lépés tesz abba az irányba, amely szerint kétféle út vezet a magasabb megismerés felé; az egyik, amelyik *A szabadság filozófiáján* át vezet – amennyiben gyakorlati útmutatónak tekintjük –, és egy másik, amelyre az előzőleg említett könyv utal, melyben a fent nevezett utószóban ezt olvashatjuk:

„Az említett érzetfeletti lelki tevékenység számára rendkívüli jelentőségű, hogy a tiszta gondolkodás tapasztalását teljes világosságában átlássuk. Mert alapjában véve már ez az átélés is érzetfeletti lelki tevékenység. Csak éppen olyan, amelyen keresztül még nem látunk semmi érzetfelettit. Az ember a tiszta gondolkodással az érzetfelettit él, de csak *ezt* éli át érzetfeletti módon; még semmi más érzetfelettit nem tapasztal. És az érzetfeletti tapasztalás aztán annak a lelki átélésnek a folytatása kell, hogy legyen, amely már a léleknek a tiszta gondolkodással való egyesülésében elérhető. Ezért van akkora jelentősége annak, hogy ezt az egyesülést megfelelően tudjuk tapasztalni. Mert ennek az egyesülésnek a megértéséből ragyog fel az a világosság, amely helyes betekintést nyújthat az érzetfeletti megismerés lényegébe.”

GK: Ebben kifejeződik, hogy a kétféle út összefügg, illetve tulajdonképpen egy.

XVII.

Közösség kialakításáról

Anthroposophische Gemeinschaftsbildung (GA 233a; 3.3.1923)

[*Antropozófiai közösség kialakítása*]

„Meg kell értenünk, hogy milyen szerepet kell betöltenie az antropozófiának az Antropozófiai Társaságban: szellemi útnak kell lennie. Akkor alakulhat ki közösség is, ha az antropozófia szellemi út.”

GK: Ha az antropozófiát nem szellemi útnak, a szellemi gyakorlatok útjának tekintjük, akkor közösség helyett éppen annak ellenkezője fog kialakulni.

Ugyanott (GA 233a; 28.2.1923)

„És ha többen összejönnek és hozzák magukkal mindazt, ami a hétköznapi tudatban adott számukra, és nem emelkednek föl teljes érzékenységgel az érzékfölötti világhoz, hanem azért jönnek össze, hogy hétköznapi lelki állapotban halljanak az érzékfölötti világról, akkor végtelen nagy a lehetősége annak, hogy előbb-utóbb összevesszenek, mert a legtermészetesebb módon egoistává válnak egymás között.”

„Ha tehát az emberek magukkal viszik közönséges lelkiségüket a magasabb világról szóló tanítás önmaguknak bebeszélte megértésébe, akkor ebből a keveredésből a legtermészetesebb módon egoizmus és veszekedés születik.”

XVIII.

A tudományosságról

Die Verantwortung des Menschen für die Weltentwicklung (GA 203; 8.2.1921)

[Az ember fejlődése a világ fejlődéséért]

„Egyes rendek és teozófiai mozgalmak módszereit már csak azért sem lehetett az antropozófiai mozgalomban kifejeződő tartalomra alkalmazni, mert az antropozófiai mozgalom, amellet, hogy minden egyes ember szívéhez és lelkületéhez szól, egyszersmind kezdettől fogva teljes mértékben megfelel minden, csak a jelenkorban támasztható tudományos követelménynek. Ez utóbbi olyan tény, amelyet számosan egyáltalán nem vettek komolyan, a társaság körein belül sem.”

Die Philosophie, Kosmologie und Religion in der Anthroposophie (GA 215; 6.9.1922)

[Filozófia, kozmológia és vallás az antropozófiában]

„Itt [a Goetheanumban] az érzékfeletti világ megismerésére olyan tudományos módszert kell kidolgoznunk, amely olyan szigorú, olyan egzakt, olyan tudományos, amennyire ezt ma megköveteljük a tudományos módszerektől a természetkutatás területén. A tudatfölötti területre csak akkor érhetünk föl, ha nem állunk meg azoknál a kutatási utaknál, amelyek pusztán az érzeti világra alkalmazhatók kielégítő módon. De nem juthatunk fel tudományosan az érzékfeletti világokhoz, ha más szellemből indulunk ki, mint az, amely olyan rátermettnek mutatkozott az észleleti valóság területén.”

XIX.

A szellemtudomány gondozásáról

GK: Az *Antropozófiai Társaság* tagjaihoz intézett tizennyolc levél¹ közül a másodikban Steiner összefoglalja elképzelését az antropozófia ápolásával kapcsolatban.

„Az antropozófia azok számára van, akik lelkükben a szellemi tapasztaláshoz vezető utat keresik...

Az antropozófia csak akkor fejlődhet, ha él. Mert alapvető vonása az élet. Az antropozófia a szellemből áramló élet. Ezért kívánja, hogy eleven lélekből, meleg szívvel gondozzák.

Az az ősfurma, amelyben az emberek között fölléphet, az idea; és az első kapu, amelyen át az emberekhez fordul, a belátás. Ha nem így lenne, nem lenne tartalma.

Érzelmi rajongás lenne csupán. De az igazi szellem nem rajong, hanem világos és tartalmas nyelven szól.

Ez a nyelv viszont nemcsak az értelmet, hanem az egész embert ragadja meg. Aki az antropozófiát csak értelemmel fogadja be, az befogadásában megöli...

Az antropozófiának minden alkalommal újból kell keletkeznie, amikor az ember a könyvhöz fordul, hogy merítsen belőle... Egy könyv csak akkor antropozófiai könyv, ha meg tud elevenedni az olvasóban.

Még a halott könyvnél is kevésbé viseli el az antropozófia az emberi beszédben látszat-életté vált könyvet...

Ezért az antropozófia, ha szükségképpen irodalomként kell is élnie, minden alkalommal újjászülethet, ha emberek egy csoportjában a szavakon keresztül keresi az utat az emberi lélekhez. De csak akkor fog újjászületni, ha az ember szól az emberhez, és nem a felszedett gondolat.”

GK: Az utolsó levélből:

„Túlságosan kevésbé irányul a törekvés arra, hogy az antropozófia ne szürke elmélet, hanem igazi élet legyen. Igazi élet, ez a lényege; és ha szürke teóriát csinálnak belőle, akkor gyakran nem is *jobb*, inkább *rosszabb* elmélet lesz, mint a többi. De csak akkor lesz elmélet, ha azzá *teszik*, ha megölik. Túl kevésbé veszik tekintetbe, hogy az antropozófia nem csak a többtől különböző világnézet, de *másként is kell befogadni*. Csak ebben a más befogadási módban ismerjük meg és éljük át lényegét.”

¹ Rudolf Steiner: *Anthroposophische Leitsätze* (GA 26)

XX.

Az antropozófiai igazságok érvényességéről

Die Polarität von Dauer und Entwicklung im Menschenleben, 6.9.1918. (GA 184) [Az emberi élet tartamának és fejlődésének polaritása]

„És jó, ha – különösen a mi antropozófus szempontunkból – tudatosítjuk és alaposan magunkévá tesszük, hogy azt a tudást, amit a jelenben a szellemi dolgokra nézve nyerhetünk, legyen bármennyire részleteiben kidolgozott is, nem szabad abszolút dogmák összességéként felfognunk. Tisztában kell lennünk vele, hogy az eljövendő időkben fellépnek majd olyan utódok, akik éppen azt, amit ma közölni tudunk, igazabbnak fogják látni, mint ahogy erre ma képesek vagyunk. Tulajdonképpen ezen nyugszik az emberiség szellemi fejlődése. És az emberiség szellemi haladásának minden gátja, minden akadálya végső soron abból adódik, hogy az emberek vonakodnak elismerni: olyan igazságokat szeretnének hagyományként örökölni, amelyek nem egy meghatározott korszak igazságai, hanem abszolút, időtlen dogmák.”²

Kunst und Lebensfragen im Lichte der Geisteswissenschaft, 3.6 1915. (GA162)

[Művészet és életkérdések a szellemtudomány fényében]

„De éppen úgy, ahogy a szellemtudomány mai képviselői a materialistákhoz viszonyulnak, lesz majd a jövőben egy maroknyi csoport, akik a szellemtudományon túl olyasvalamihez jutnak el, ami ebben a jövőben a szellemtudományhoz képest annyira lesz új, mint a szellemtudomány a pusztán külső tudományokhoz képest. Ez még sokkal magasabb igényeket támaszt majd az emberek aktivitása iránt, mint ma a szellemtudomány.”³

² Zsellér Gyula fordítása.

³ Zsellér Gyula fordítása.